

גב אב מ"י פ"ב מ"ב
ברכות הלכה א' סמג
עשין כו טור א"ח ס"י
קפו וקסח:
גב ד מ"י שם הלכה א'
וסמג שם פ"ט ע"ג
א"ח ס"י קסח ע"ג ד' ה':
גב דה מ"י שם הל' ג'
סמג שם טור א"ח
ס"י קסז:

רב נסים גאון

דאמר רב מתנה אתיו
היום שניתנו
הרוגי ביתר לקבורה
תיקנו הפוסק והמטיב
בסוף סוכת תענית
(דף לו) שניתן אמר רבן
שמעון בן גמליאל לא
הוי ימים טובים ליהודי
כחמשה עשר באב
ואמר רב מתנה
אמר יום שניתנו הרוגי
ביתר בו לקבורה
והריענו רב מתנה כי
החבר שנים לעשות את
יום פ"ב באב בשמחה
היא קבורת אלו ההרוגים
ואיתא למעשה דביתר
ובמה נהרגו בה הרוגי
נחלגל הדבר מפרש
במסכת ניוסין בפרק
דעיוקין (דף לו) ובגמ'
דסוף תענית דבני
מערבא:
שזו נחתה בני בריתות.
הפין מפרש בספר
(פסח דף כג) כנגד ג'
בריתות שכתב הקב"ה
עם ישראל אחד בבור
ואחד בערבות טואב
ואחד בהר גבוה ובחר
עירב ובס' סיפת ב'פ'
ואל

[ומן להיות זו ברכת
היומין את ה' אלהיך זו
ברכת הון וכן עשיתו
חוס' לעיל מו. ד"ס עד
סימן]

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ברכות הל' א'
שעשה שניכנסו:
(ב) שם ה' אלהיך אשר
דייק: (ג) רש"י ד"ה
בדמא קמא כ"י אלא
דבריו ולא גרסינן
דבריו אשר נתן לך זה
הטוב והמטיב הס"ד:
(ד) ד"ה אלו צריך לק'י
זה הס"ד ואח"כ מ"ה
אלא: (ה) ד"ה תורה
נתנה וכו' בסני ל"ב תנאי
פלגי ההלכה לחד תנא
מוציא כר גבוה וכו'
עייל ומכנים אכל מועד
ולאידך תנא כר סני ואכל
מועד חדא הוא דכללות
נאמרו בסני וספיקות
באלא מועד וע"פ כפ' אלו
נאמרו דף לו:

[שנת ל' מ"ק כת. יומא
לח: תענית ה']

דברים ח

הנהגות הגר"א

[א] גמ' וברכות זו ברכת
סומון את ה' אלהיך
זו ברכ' הון כ"ל: [ב] שם
כשהוא עובד לא כ"ש דבריו
ר' ישמעאל ר' עקיבא:
אמר כ"ל (ו' בירוש'):
[ג] שם וברכות. ל"ב את
ס' אלהיך:

קטן שהגיע לחינוך לא מיקרי מחויב דרבנן דאביו חייב לחנכו אכל
עליו חין שום חיוב וקשה לפירושו מכל מקום כיון שאינו מן ההורה
אינו מוציא אחרים שמחויבים ועוד דוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך
קרי אינו מחויב מדרבנן דאם אינו מחויב אפילו מדרבנן אם כן אינו
פוטור את אביו וזה"ל פירש דלחמך
שאלו כוונת אינו יכול להוציא אחרים
שאלו כדי שביטול דלא אתי דרבנן
ופוטור דאורייתא אכל כשלא אכלו
גם האחרים רק כוונת פוטור אותם
ולא היה דאם סמכין לעובדא דינאי
וחבריו והם אכלו כדי שביטול ואפילו
הכי קא חזינן דקא פטר להו שמעון
בן טעם אלא גררם לחלק דקטן שאינו
בר חיוב כלל דאורייתא אפילו אכל
כדי שביטול הלכך אינו מחויב בדבר
קרינן ביה ולכך לא מפקי ליה אי אכל
שיעורא דאורייתא אכל גדול שהוא בר
חיובא מן ההורה כי אכל כדי שביטול
מחויב בדבר קרינן ביה אפילו לא
אכל כלל כדאמר ר' בראש השנה (פ"ג
ד' כט.) כל הברכות אף על פי שאלו
מוציא חזן מברכת הלחם וברכת הון
והיונו טעמא דכל ישראל ערביין זה
זה והוא הדין בברכת המזון אף על פי
שאלו מוציא כדפרישית וכונת דגן אינו
צריך אלא שיוכל לומר שאכלו משלו:
מתחיל בנחמה. פ' הקונטרס
לאו דוק מתחיל בנחמה
ומסיים אלא כלומר דאין צריך להזכיר
של שבת לא בפתיחה ולא בנחמה
אלא במלוא אכל מתחיל ומסיים
בנחמה ירושלים כמו בחול שאומר
רחם ומחם בצונה ירושלים ויש
שמתחילין בנחמנו ומחמנים בנחמת
יון עירך ובצנין ירושלים ומחמנים
טעם לדבריהם דרחם הוי לשון
תחנה ואין אומרים תחמנים בשבת
אכל נחם אינו לשון תחמנים אלא
כמו והנחם על הרעה לעמך (שמות
לג) ולא נהירא דהכל משמע לשון
תחמנים ואין להקפיד אפילו אי הוי
לשון בקשה כדאמר בירושלמי שבת
בפרק אלו קשרים מהו לומר רוענו
וזנו פרנסנו שבתא ל'טופס ברכות
כך הוא ומנהג שטות הוא המשנה
ברכה של חול: **ברית** ותורה.
אין צריך להזכיר ברית ותורה ומי
מוזון דדי להזכיר על צדיתך שחתמת
בצערנו ועל תורקך שלמדנו וכו'
דהיינו ברית ותורה והגמרא לסימנא
בעלמא נקטיה:

לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר
לחם קודם שיאכלנו כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הוזהב אחרי כן
לחם קודם שיאכלנו ר' יוחנן אומר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא
*נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אומר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב
לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר
*על הארץ הטובה אשר נתן לך ולהלן הוא אומר ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר
מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דייגך בכל דין שדגך בין
מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה *טובה
זו תורה וכן הוא אומר כ"י לקח טוב נתתי לכם הטובה זו בנין ירושלים וכן הוא אומר הדר הטוב
הזה והלבנון: תניא רבי אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ
ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו נחום הזקן אומר צריך שיוכור בה ברית רבי
יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר "צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות

וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי

לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר
לחם קודם שיאכלנו כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הוזהב אחרי כן
לחם קודם שיאכלנו ר' יוחנן אומר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא
*נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אומר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב
לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר
*על הארץ הטובה אשר נתן לך ולהלן הוא אומר ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר
מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דייגך בכל דין שדגך בין
מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה *טובה
זו תורה וכן הוא אומר כ"י לקח טוב נתתי לכם הטובה זו בנין ירושלים וכן הוא אומר הדר הטוב
הזה והלבנון: תניא רבי אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ
ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו נחום הזקן אומר צריך שיוכור בה ברית רבי
יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר "צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות

גליון הש"ס גמ' יחשע תקן. שיון תשנ"ז ח"ב (עין קס"ה):

ובשבת מתחיל בנחמה. כלומר אינו צריך לא לסיים ולא להתחיל
בשל שבת אלא מתחיל ומסיים בנחמה בנין ירושלים קרי נחמה כל
היכי דמתחיל בין רחם בין נחמנו: בצרכה שחקנו חכמים. בהטוב
והמטיב: איכא בינייהו דיעבד. לרבנן בחרו מהדרינן ליה:
תורה אור בדמא קמא גרסינן אשר נתן לך זו
הטוב והמטיב ולא גרסינן ביבנה
תקנו אלא דבריו (ג): כשהוא שבע.
מלוא לברך ולהודות על שבעו:
כשהוא רעב. והוא צא להפיק את
רעבו ע"י ברייתו של הקב"ה לא כל
שכן שזה צריך לברך להקב"ה יתברך:
אינו צריך. לק"ו זה (ד) ולא גרסינ'
בדבריו אשר נתן לך זה הטוב והמטיב:
אלא ובכך את לחמך. בכך על לחמך:
כי הוא יברך הוזהב ואחרי כן יאכלו
הקדושים. למדך שטעון לברך לפני
אכילה על הוצח הוא אומר ברוך אשר
קדשנו במצותיו וטובו לאכול את הוצח
והיכן יזנו והבשר תאכל (דברים יב):
וכל כך למה היו מאכילים בדבריהן:
שאיין מלכות נוגעת בחברתה. לפי
שמואל היה מנהיג את ישראל ושאל
היה נותן את השכרה משדבר שמואל
אליו ואורך דברים עכ"ל לפי שעה:
בין מדה טובה: התורה מדה טובה
היא: ומלכות בית דוד צבונה
ירושלים. שעל ידו נקדשה ירושלים:
צריך שיוכור בה ברית. בברכת הארץ
שע"י ברית נתנה לאברהם בפרשת
מילה (בראשית יז) ונתתי לך ולזרעך
אחריך את הארץ מגריך: צריך שיוכור
בה תורה. שאף בזכות התורה
והמלות ירשו את הארץ שנא' למען
תחיו ורבינו זצ"ל וזכ"ה ירשם את
הארץ (דברים ח): צריך שיקדים
ברית לתורה. כגון על צדיתך
שחתמת בצערנו ועל תורקך שלמדנו
ועל חיי שחונננו: תורה נתנה (ה)
בשלש בריתות. בשלשה מקומות
נתנה התורה לישראל בסני באלא
מועד ובהר גבוה ובערבות מואב
ובכל אחד נכרתה ברית כדמלא
במסכת סוטה (דף לו.) ארור כוולל
וארור בפרט וכו' וכן באלא מועד
והטוב והמטיב הס"ד:
(ד) ד"ה אלו צריך לק'י
זה הס"ד ואח"כ מ"ה
אלא: (ה) ד"ה תורה
נתנה וכו' בסני ל"ב תנאי
פלגי ההלכה לחד תנא
מוציא כר גבוה וכו'
עייל ומכנים אכל מועד
ולאידך תנא כר סני ואכל
מועד חדא הוא דכללות
נאמרו בסני וספיקות
באלא מועד וע"פ כפ' אלו
נאמרו דף לו:

וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי
לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר
לחם קודם שיאכלנו כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הוזהב אחרי כן
לחם קודם שיאכלנו ר' יוחנן אומר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא
*נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אומר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב
לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר
*על הארץ הטובה אשר נתן לך ולהלן הוא אומר ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר
מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דייגך בכל דין שדגך בין
מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה *טובה
זו תורה וכן הוא אומר כ"י לקח טוב נתתי לכם הטובה זו בנין ירושלים וכן הוא אומר הדר הטוב
הזה והלבנון: תניא רבי אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ
ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו נחום הזקן אומר צריך שיוכור בה ברית רבי
יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר "צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות

וברך את לחמך ואת מימך אל תקרי וברך אלא וברך ואימתי קרוי
לחם קודם שיאכלנו ר' נתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר כבאכם העיר
לחם קודם שיאכלנו כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הוזהב אחרי כן
לחם קודם שיאכלנו ר' יוחנן אומר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא
*נימא ואין לי אלא ברכת המזון ברכת התורה מנין אומר ר' ישמעאל ק"ו על חיי שעה מברך על חיי עוה"ב
לא כ"ש רבי חייא בר נחמני תלמידו של רבי ישמעאל אומר משום רבי ישמעאל אינו צריך הרי הוא אומר
*על הארץ הטובה אשר נתן לך ולהלן הוא אומר ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה וגו' ר"מ אומר
מנין שכשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה ת"ל אשר נתן לך ה' אלהיך (ג) דייגך בכל דין שדגך בין
מדה טובה ובין מדה פורענות רבי יהודה בן בתירה אומר אינו צריך הרי הוא אומר טובה הטובה *טובה
זו תורה וכן הוא אומר כ"י לקח טוב נתתי לכם הטובה זו בנין ירושלים וכן הוא אומר הדר הטוב
הזה והלבנון: תניא רבי אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ
ומלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו נחום הזקן אומר צריך שיוכור בה ברית רבי
יוסי אומר צריך שיוכור בה תורה פלימו אומר "צריך שיקדים ברית לתורה שזו נתנה בשלש בריתות

גליון הש"ס גמ' יחשע תקן. שיון תשנ"ז ח"ב (עין קס"ה):

תענית לא צ"כ
קבל:

מכילתא פ' בא
[תוספתא ס"ו
ע"פ לעיל בא.]

[לעיל לה.]

שמות כג
שמואל א' פ

שמות כד
לקמן כד.

[לעיל לה. וס"ז]

מפלי ד